



TP 84 nummer 84004 under hjälpflygning. Lossning av rissäckar i Somalia. F 7 kom med tiden att bli flygvapnets transportflygflottilj.

## Flygvapnets flottiljer: F 7, Kungl Skaraborgs flygflottilj

Av LENNART ANDERSSON

Enligt 1936 års försvarsbeslut skulle en lätt bombflottilj, Kungl Värmlands flygflottilj (F 7), förläggas till Karlstad, där lokaler och övningsområde fanns. Förlägningsorten blev emellertid föremål för diskussion och alternativen Mariestad, Trollhättan och Örebro kom upp. Till sist kom man efter utredning fram till att Sätenäs var det bästa alternativet. Försvarsutskottet besökte orten i februari 1938 och i september samma år köpte staten egendomen Tun. Nu fastställdes också att F 7 skulle vara tung i stället för lätt bombflottilj.

Flygfält och byggnader, inklusive tre hangarer, började anläggas i oktober 1938 och efter krigsutbrottet i september 1939 forcerades arbetet. Flygfältet med 1 400 och 1 600 meter långa sidor blev klart i oktober. Flottiljen F 7, nu kallad Kungl Skaraborgs flygflottilj, sattes upp den 1 juli 1940 med Folke Ramström som chef. Han efterträddes av Ingvar Berg 1945.

Det första flygplanet, en Sk 11, anlände den 23 augusti 1940. F 7 fick sedan under 1942 ytterligare fem Sk 11 Tiger

Moth. Enligt planerna skulle flottiljen ha utrustats med Saab-tillverkade B 3 Junkers Ju 86 och sju flygplan märktes som tillhörande F 7, men inget av dem kom i tjänst i Sätenäs. Tillverkningen lades i stället ned eftersom kapaciteten behöv-

des för tillverkning av Northrop B 5, och de 16 B 3 som hunnit byggas levererades i stället till F 1.

Som ersättning fick F 7 B 16 Caproni från Italien. Första exemplaret kom den 15 november 1940 och fram till i mars

I stället för B 3 kom F 7 att få B 16 Caproni som första krigsflygplan. Caproni drabbades av en hel del tekniska problem och här har flygplan nr 3306 just råkat ut för brand i september 1941.



Foto i Krigsarkivet

1941 anlände 30 exemplar till flottiljen. I eskaderövningen i september 1941 deltog en division med tio flygplan baserade på Malmen, men nu hade tillverkningsbrister börjat visa sig och antalet flygplan som stod på verkstad ökade. I oktober togs B 16 ur tjänst helt och hållet. De tolv exemplar av torpedversionen T 16 som man fått i augusti-september användes aldrig, utan ställdes i förråd.

### Caproniproblem

På grund av problemen med B 16 måste de två divisioner som satts upp använda andra flygplanstyper och i oktober lånade man därför inför vinterhalvåret 1941-42 in åtta Northrop B 5 och sex B 4 Hawker Hart. F 7 hade tidigare fått två stycken B 4 för målbogsering. B 4-planen blev snart F 7:s egna, men B 5-planen återlämnades under våren till F 4 och F 6. Andra flygplan "i andra linjen" var tre Fokker S 6 som kom 1943 och 1944, samt sex B 5 för målbogsering och blindflygningsträning som övertogs 1944. År 1945 följde två Sk 12 Stieglitz och tre Klemm Sk 15. En till transportversion modifierad Caproni, Tp 16, var placerad vid F 7 mellan oktober 1941 och sommaren 1943.

F 7 kom att bli den av flygvapnets flottiljer som opererade flest Saab B 17. Anledningen var bland annat de omflyttningar mellan förbanden som orsakades av de problem med motorerna som fanns i början. Som mest hade F 7 under en kort tid ett åttiototal B 17 av alla tre versionerna A, B och C. Den första B 17B kom den 20 mars 1942 och slutet av juli fanns bara

*Till höger:* När J 29B Tunnan användes som attackplan byttes typbeteckningen till A 29B. Vid F 7 fanns typen bara ett par år under mitten av 1950-talet tills Lansens kunde tas i tjänst.

*Nedan:* 1950-1981 var Tp 79 (Douglas C-47) i tjänst vid F 7, med som mest fyra exemplar. På fotot sedermera Flygande Veteraners SE-CFP Daisy.



Ovan: Det intressanta med denna bild är väl främst korven som är målad under förarplatsen. B 4 Hawker Hart användes bland annat för bogsering av skjutmål i form tygstrutar, kallade "korvar".



Foto i Svensk Flyghistorisk Förenings arkiv



Foto i Svensk Flyghistorisk Förenings arkiv



A 32A Lansen blev en trotjänare vid F 7 och var i tjänst vid flottiljen i inte mindre än 18 år. De krigsbaser man disponerade under Lansentiden var Sätenäs, Lidköping och Råda.

17 B 16 kvar, trots att man då endast hade hunnit få tio nya B 17B. Under tiden fram till februari 1943 levererades 52 B 17B, det vill säga full flottiljupsättning, och först därefter kunde alla tre divisionerna för första gången organiseras.

Vid 1942 års eskaderövning i september hade F 7 deltagit med två divisioner baserade på fält 16 Brattforsheden. Bland annat Gällivare och en tillfällig bas i Vansbro användes för vinterövningar. Under flygvapenövningen i september 1944 låg

F 7 med tre divisioner på Hässlö och Uppsala och tidigare under sommaren hade en division legat på fält 20 Lidköping.

I juni-juli 1943 lämnade F 7 ifrån sig 18 B 17B och som ersättning kom 20 B 17C. En byteskarusell med B 17A mellan F 4, F 6 och F 7 i kombination med de haverier som inträffat resulterade i att F 7 i december 1944 hade 32 B 17A, 26 B 17B och 17 B 17C. Fram till i mars 1945 överlämnades B 17B till F 3 för konvertering till spaningsplan och ersattes med fler B 17A.

AJ 37 Viggen ersatte A 32A 1973-1974 och fanns kvar vid F 7 ända till 1998, alltså i 26 år, vilket slog Lansens rekord. På slutet modifierades AJ 37 till AJS 37.



Foto i Svensk Flyghistorisk Förenings arkiv

I maj 1945 målades 15 B 17C med danska nationalitetsbeteckningar och gjordes i ordning för omedelbar överföring till Danmark. De skulle, om planerna genomförts, ha flugits av de danska piloter som utbildats i Sverige under de sista krigsåren, men flygplanen behövdes inte och gick snart tillbaka till 1. divisionen F 7.

I juli-augusti 1942 fick F 7 två Se 102 Grunau Baby till sin segelflygavdelning och ungefär samtidigt provflögs den första vid flottiljen byggda G 101 (SG-38). Ett exemplar vardera av Se 103 Kranich och Se 104 Weihe levererades i september-oktober året därpå och i februari 1944 fick man en andra Se 103. Flottiljens andra G 101 blev färdig i september 1945.

Under en kort period 1947-1948 hade F 7 ett knappt 30-tal Saab A 21A, men sedan ersattes B 17 i stället med Saab B 18B. Ett stort steg togs när F 7 utrustades med jetplanet Saab A 21R 1952 och den typen efterträddes i sin tur av A 29B Tunnan 1954. F 7:s utgångsbasering i krig vid krigsfall IIS var länge Sätenäs för alla tre divisionerna, samt vid krigsfall IIN till början av 1950-talet fält 30 Malmesjaure. Sätenäs gällde även sedan A 32A Lansen ersatt A 29B under 1956, men 1959 fick en av divisionerna i stället disponera Lidköpingsbasen. 1961 flyttades en av de båda divisionerna på Sätenäs till fält 20 Råda, efter att kortvarigt ha haft Karlsborg som krigsbas.

### Viggen

Åren 1973-1974 var det dags att introducera AJ 37 Viggen och under korta

perioder fanns på F 7 även skol- och späningsversionerna SK 37 och SH 37. Den division som haft Lidköping som krigsbas flyttades till Hagshult eller Uråsa och när parbaser sedan infördes under Viggenperioden hade de två F 7-divisioner som fanns kvar, sedan en division dragits in den 1 juli 1977, Sätenäs-Råda och Hagshult-Uråsa som utgångsbaser. Under åren 1995-1998 ersattes AJ 37 med JAS 39A och JAS 39B Gripen och mellan 2010 och 2012 bytte man igen till versionerna JAS 39C och JAS 39D. Ett Gripencenter som svarar för all utbildning av flygförare på Gripen, även av utländska piloter, byggdes upp i Sätenäs och invigdes 1996.

Genom försvarsbeslutet 2004 utgick flottiljens båda divisioner ur den så kallade insatsorganisationen och blev utbildningsdivisioner, men från den 1 januari 2016 är flottiljen återigen ett insatsförband med två divisioner.

### Transportflyget

Sedan 1948 har det på flottiljen funnits transportflyg med främst B 3 Junkers Ju 86K, samt enstaka exemplar av Tp 9 Junkers Ju 86Z, Tp 79 (Douglas C-47), Tp 83 Pembroke, Tp 55 Caribou, TP 84 Hercules och TP 101 (Beech 200). Av Tp 79 fanns som mest fyra exemplar och av TP 84 från 1981 som mest åtta exemplar.

F 7 ansvarade från 1948 och framåt för en flygtransportgrupp som hade fält 38 Forsvik, senare Karlsborg och därefter Sätenäs som krigsbas. Senare tillkom ytterligare en transportflyggrupp. Från 60-talet hade F 7 ansvar för att vid mobilisering organisera en, senare två transportflygdivisioner med baser på Sätenäs och Säve, vilka skulle sättas upp med inhyrda civila flygplan. Efter omorganisation ansvarade F 7 för två transportflygdivisioner, en med TP 84 Hercules och Beechcraft TP 101, samt en med inhyrda civila flygplan, vilka hade Sätenäs och Jönköping som krigsbaser.

Den 1 oktober 2007 överfördes Specialflygheten från F 17 till F 7, där den tillsammans med Transportflygdivisionen bildade Transport- och specialflyg-

Några Sk 50 Safir fanns vid varje flygflottilj, så även vid F 7.



Ovan: Vid F 7 fanns under perioden 1969 till 1987 som mest fyra stycken Hkp 2 Alouette, främst för räddning.



Sammanlagt åtta stycken TP 84 Hercules anskaffades med början 1965 och placerades vid F 7. Lastning av explosiva av varor, sannolikt robotar, i Redstone, USA.

enheten. Detta berörde en TP 100A och två TP 100C (Saab 340), sex S 100B Argus (Saab 340), två S 102B Korpen, en TP 102A samt en TP 102C (Gulfstream IV). År 2011 tillkom en TP 102D (Gulfstream G550). Numer finns två TP 100A/C, två S 100B och två S 102B, samt

två TP 102C/D, vilka används av det så kallade Statsflyget. Flygplanen är baserade på Malmen, Arlanda och Bromma.

#### Läs vidare:

Karlsson, Kurt. F 7 - Gripenflottiljen: En berättelse om Sätenäs: herrgården som blev flygflottilj, 1996  
Karlsson, Kurt. Gripenflottiljen 2000, 2000.



### Flygplanstyper som tillhört F 7

- A 21, A 21R, A 29, A 32, AJ 37, AJS 37
- B 3, B 4, B 5, B 16, B 17, B 18
- Hkp 2, Hkp 9
- J 8, JAS 39
- S 6, SH 37
- Sk 11, Sk 12, Sk 15, Sk 16, Sk 50, SK 37
- T 16
- Tp 9, Tp 16, Tp 55, Tp 79, Tp 83, TP 84, TP 101, TP 102
- G 101, Se 102, Se 103, Se 104